

A Magyar Természetvédők Szövetsége éghajlatvédelmi törvény koncepciója

1. Az éghajlatvédelmi törvény indokltsága

- Az **éghajlat alapvetően meghatározza az élet ökológiai feltételeit**, és ezen keresztül a biológiai sokféleség mintázatait, és az emberi létminőség kereteit: a szükségletek kielégíthetőségét, a gazdaság teljesítőképességét, az emberi egészséget és életkörülményeket.
- Az **éghajlatváltozás egyik közvetlen okaként** egyre nagyobb tudományos bizonyossággal **az üvegházhatású gázok kibocsátását** tehetjük felelőssé. Az üvegházhatású gázok kibocsátása közvetetten és közvetlenül is **a fosszilis erőforrások felhasználásához** kötődik elsősorban.
- Magyarország **külső függősége** a fosszilis tüzelőanyagoktól politikai és gazdasági értelemben is fenntarthatatlan. Ezért a fosszilis tüzelőanyagok felhasználásának fokozatos és tervszerű csökkentésére, illetve helyettesítésére van szükség.
- A termelési és fogyasztási szerkezet, a települési szerkezet és a kiépített infrastruktúrák alapvetően meghatározzák a társadalom energia szükségleteit, ezért a törvény **új termelői és fogyasztó szerkezet kialakításával** a takarékos energia és anyagfelhasználáshoz, továbbá az éghajlatváltozáshoz való társadalmi alkalmazkodás jobb feltételeihez kíván hozzájárulni.
- A jelenlegi **gazdasági válság** is sürgeti a **környezetvédelmi és gazdaságélénkítési intézkedések összekapcsolását**, összhangjuk mielőbbi megteremtését;
- Az éghajlatváltozás alapvető okai közé tartozik az ökológiai rendszerek degradációja, Magyarországon a felszint borító, és magas ökoszisztéma szolgáltatást nyújtó természetes vegetáció nagymértékű átalakítása, ezért az **ország természetes felszínborítottságának részleges rehabilitációja szükséges**.
- A fosszilis erőforrások helyettesítése megújuló erőforrásokkal a jelenlegi technikai ismeretek szintjén a szükséges **helyettesítési ütemhez képest nagyon lassú**, ezért ösztönözni kell a helyettesítésre irányuló kutatást és fejlesztést.
- A kezelni kívánt problémák **megértése, elfogadása**, a törvény végrehajtásának sikere a társadalom megfelelő értékválasztásától, ismereteitől, szemléletétől és tudatosságától függ, ezért szükséges lépéseket tenni ennek elérésére.
- **A jelenlegi közzgazdasági eszközök** – az eddigi tapasztalataink alapján ez egyértelmű - **nem képesek a természeti erőforrások tartamos használatát biztosítani**, illetve a fenti problémákat kezelni. Másként, a társadalmi alkuban létrejött társadalmi, gazdasági peremfeltételek nem felelnek meg a fenntarthatóság követelményeinek. Új peremfeltételek megadására van szükség, a régiek egyidejű felszámolása mellett.
- A jelenlegi környezeti szabályozás a környezet minőségét a jó környezeti állapot biztosításán keresztül próbálja megvalósítani, ezért jobbra a környezeti kibocsátásokat szabályozza. A **szabályozás a kibocsátásoknak csak egy szűk területét, a jelentős pontforrásokat tudja kezelni**. A diffúz, vagy jelentéktelennek tűnő kibocsátások túl vannak a szabályozás szándékán és lehetőségén. A szabályozó az outputoknak ad korlátokat, s nem szabályozza az inputokat, pedig az outputokat az inputok mennyisége és minősége szabja meg. A hibát csak súlyosbítja, hogy a szabályozó egy számára nem megismerhető rendszerbe nyúl bele, s annak csupán néhány kitüntetett elemére vonatkozik a szabályozás. **A jelenlegi output oldali, illetve a rendszerre irányuló szabályozással szemben az input oldali szabályozásra kell átállni**. A kétféle szabályozás közötti további fő különbség, hogy amíg az output oldali szabályozás csak az ÜHG kibocsátását korlátozza, és kerülő utakon lehetővé teszi a környezeti átterheléseket, addig a fosszilis természeti erőforrások felhasználásának csökkentése rendszerben foglalja a környezeti problémákra adott válaszokat.

2. Az éghajlatvédelmi törvény célja és rendelkezései

A törvény átfogó célja, hogy rendszerszintű, komplex választ adjon az éghajlatváltozás, és ezzel összefüggésben a környezeti problémák okaira, hajtóerőire. Ennek érdekében a törvény egy integráló eszközrendszert valósít meg, amely a fenntarthatóság értelmében biztosítja, hogy a társadalom szükségleteinek kielégítése a környezet eltartóképességének megfelelően történjen.

A szabályozás céljai:

1. Magyarország a fosszilis energiahordozók felhasználásának ütemezett csökkentésén keresztül, **2050-ig 80%-kal mérsékelje az üvegházhatású gáz kibocsátását** a jelenlegi szinthez képest, hogy ezzel hozzájáruljon a légkör optimális fizikai összetételének megőrzéséhez.
2. **Szabályozza a társadalom összes energiefelhasználását** a tudományos technikai feltételeknek, az ökológiai rendszerek tűrőképességének, és a társadalom valós szükségleteinek figyelembe vételével. Konkrétan: 2015-re a jelenlegi fosszilis erőforrás felhasználást 10%-kal, 2020-ig 40%-kal, 2025-ig 50%-kal, 2030-ig 60%-kal, 2040-ig 70%-kal, 2050-ig 80%-kal kell csökkenteni.
3. A környezeti változásokhoz való alkalmazkodás érdekében, az üvegházgáz csökkentési céloknak megfelelően, **átalakítsa a társadalom termelői és fogyasztói struktúráját, a települési és infrastruktúrákat.**
4. **Járuljon hozzá a társadalmi igazságossághoz, a gazdaság élénkítéséhez és a foglalkoztatás növeléséhez,** hatékony közgazdasági ösztönzőket és megfelelő pénzügyi forrásokat teremtve a szerkezetváltozáshoz szükséges lakossági, közösségi és gazdasági beruházásokhoz az energiahatékonyság és megújuló energiaforrások felhasználása terén;
5. **Magyarország természetes felszínborításának részleges rekonstrukcióján** keresztül javítsa a hazai ökoszisztémák alkalmazkodó képességét a változásokkal szemben, egyben ezen keresztül hozzájáruljon a mezoklíma kedvezőbb alakulásához, és a magasabb fokú szénmegkötéshez és megtartáshoz.
6. **Az éghajlat és általában a környezeti változáshoz kapcsolódó jóléti probléma tudatosítása a lakosság körében,** a lakosság környezeti tudatosságának javítása, felkészítés az életviteli szokások, viselkedési mintázatok megváltoztatására;
7. A társadalom minden szereplője egyértelmű jelzést kapjon a természeti erőforrások végeességéről, az árak tükrözzék az erőforrások felhasználási lehetőségeit, az emberek gazdasági és környezeti érdekei egy irányba mutassanak, és ezáltal megerősítsék a helyes környezeti tudatot és anyagilag is elismerjék a takarékos viselkedést.

A javasolt eszközrendszer pillérei:

Közgazdasági szabályozórendszer:

1. **Természeti erőforrás kvóta bevezetése a fosszilis energiahordozók felhasználásának ütemezett csökkentése,** az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése és az igazságos társadalmi teherviselés érdekében.
2. **Visszatérülő Alap létrehozása** a csökkentési célokat szolgáló beruházások mindenki számára elérhető finanszírozása érdekében.

Jogi szabályozórendszer:

1. A további "zöldfelület" veszteségek helyett azok mennyiségi növelése és minőségi javítása, **a természetes térszerkezet, a természetes felszínborítás rekonstrukciója,** az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése és javítása, a természetes alkalmazkodóképesség érdekében.
2. **Építési tevékenységek szabályozása** (épület, infrastruktúra, település, terület-rendezés), szigorú fenntarthatósági szabványok bevezetésével.
3. A megvalósítást szolgáló intézményrendszer létrehozása (kvóta-kezelő szervezet, műszaki tervező, tanácsadó, monitorozó hálózat létrehozása).

Várt eredmények:

Mivel nem az energiafelhasználás nagyságát korlátoznánk, hanem a fosszilis energiahordozókat, ezért az energiaszükségletet jobb hatékonysággal és megújuló erőforrásokból elégítenénk ki. A megújuló energiaforrások helyben is elérhetők, így **fokozatosan megszabadulhatnánk a fosszilis energiaforrások külső piacokról történő beszerzésének állandó kényszerétől.** Az intézkedés nyomán lendületet venne a megújuló energiaforrásokkal és hatékonysággal kapcsolatos kutatás-fejlesztés. Az új megoldások elterjesztése és alkalmazása **fellendítené a gazdaságot**, mivel a szabályozás kikényszerítené a piaci keresletet az alternatív megoldásokért.

A rendszer alkalmat ad a **szociális igazságosság javítására**, fontos lépéseket tehet a szegénység felszámolása felé. Azok, akik hajlandók és képesek megtakarításokra, azok az aktuális fogyasztásuk feletti fogyasztási jogot eladhatnák azoknak, akik képtelenek a takarékoskodásra, vagy éppen növelni kívánják fogyasztásukat.

Javulna a társadalom értékválasztása, környezeti tudatossága, ismeretei, megváltozna szemlélete. Megtanulnánk a környezetet értékelni, az bekerülne anyagi értékeink tárházába, megszűnne az értékek egyensúlytalansága, ez változást hozna erkölcsünkben is.

3. A szabályozás lényege: a kvótarendszer

A **kvótarendszer célja** a fosszilis energiahordozók használatának és ezen keresztül az üvegházhatású gázok kibocsátásának ütemezett csökkentése, az energiatakarékosság, hatékonyság és a fosszilis erőforrások helyettesíthetőségének megteremtése, továbbá az igazságos társadalmi teherviselés és az erőforrásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása.

A kvótarendszer elvi működése

A **fosszilis energiahordozó** kvótarendszer működése a következőkben foglalható össze:

1) Input oldali szabályozás kvóták alapján

A jelenlegi környezeti szabályozás a környezet minőségét a jó környezeti állapot biztosításán keresztül próbálja megvalósítani, ezért jobbra a környezeti kibocsátásokat (output oldal) szabályozza. Az új kvótarendszer ezzel ellentétben az inputokat szabályozza, mivel az outputokat az inputok mennyisége és minősége szabja meg. Az éghajlatváltozásért felelőssé tehető üvegházhatású gázok elsősorban a fosszilis energiahordozók felhasználása jutnak a légkörbe, ezért itt inputnak a fosszilis energiahordozó, outputnak (legnagyobb arányban) a szén-dioxid tekinthető.

Az input oldali szabályozás érdekében tehát a fogyasztók közösségének évről évre csökkenő fosszilis energiahordozó felhasználási lehetőségek, ún. kvóták állnának rendelkezésére, amelyet a különböző fogyasztói csoportok igazságosan osztanának meg a felhasználók között. Minden fogyasztó a számára kiosztott felhasználási joggal, kvótával gazdálkodna, saját elhatározásából szükségletei szerint takarékosan, vagy igényei szerint kevésbé takarékosan használná fel lehetőségeit.

2) A fosszilis energiafelhasználás csökkentés teljesítésének megvalósítása

A cél tehát, hogy évente meghatározott százalékkal csökkenjen a fosszilis energiahordozók felhasználása. A felhasználási lehetőségek csökkentése a felhasználókat takarékoságra, az energiatermelési és felhasználási hatékonyság javítására, illetve a megújuló energiahordozókkal történő helyettesítésre ösztönzi. Mindazok, akik nem élnek egyik lehetőséggel sem, felhasználási jogokat vásárolhatnak azoktól, akik a jogukat megtakarítják.

A kiosztott kvóták nem korlátoznák a többlet energia felhasználási szükségleteket az adott évi célkitűzéshez képest, amennyiben valamilyen oknál fogva indokolt a fogyasztás növekedés. Ilyenkor az igénylők, ha már nincs szabad kvóta a piacon, akkor a kezelő szervtől vásárolhatnak. Ezeknek a kvótáknak már nem piaci, hanem fix, magas ára lenne, amelyet a kvóta-kezelő szervezete piaci árhoz képest szab meg.

3) Kvóta (felhasználási jogosultság) -kereskedelem

A kvóta-kereskedelem lényege, hogy a fosszilis energiahordozó csökkentési kötelezettségét túlteljesítő – a túlteljesítés mértékéig – a fel nem használt jogait átadhatja egy másiknak, aki kibocsátási kötelezettségét e nélkül nem képes teljesíteni. Akik teljesíteni tudják jól járnak, mert a kvóták szűkössége miatt a kvótájuk értéke nő.

A kvóta-kereskedelem tehát önmagában nem befolyásolja végső soron az input felhasználását, azt az együttesen engedélyezett input felhasználással kapcsolatos szigor biztosítja.

A kvóta-kereskedelem két „típusa” különböztethető meg:

- a) szabadpiaci kereskedelem (hagyományos kvótakereskedelem)
- b) kezelő szerven keresztül történő adás-vétel

A két rendszer közötti alapvető különbség, hogy a hagyományos kvótakereskedelem esetében a piaci kereslet és kínálat alakítja a kvóta (felhasználási jogosultság) árát, míg a kezelő szervezet mint közvetítő befolyásolhatja, vagy rögzítheti a kvóta árát.

4) Kvóta-csere rendszer

a) „kvótapénz”

A kvóta kettős természetű, egyrészt erőforrás-felhasználási jogot testesít meg, másrészt felhasználható pénz, amely az erőforrás felhasználási jog megtakarítása esetén ún. kvótapénzzé válik. A kvótapénz nulla kamatozású pénz, amely felhasználható a fenntarthatósági kritériumokat teljesítő, pl. energiatakarékossági beruházások, vagy ilyen áruk és szolgáltatások megvásárlására. Kvótapénz a felhasználási jogokat megtakarítók számára keletkezik oly módon, hogy a megtakarító a kezelő szerven keresztül eladja a felhasználási jogát a jogukat túllépő szereplők számára. Az eladás forintban történik, amely készpénzként a kvóta-kezelőnél felhalmozva szolgál a kvóta-pénz fedezeteként.

b) „környezettudatos termékek és szolgáltatások piaca”

Az ún. helyi pénzek, mint a kvótapénz is jól alkalmazható valamely fogyasztói magatartásra való befolyásolásra. A rendszer lényege, hogy egy olyan zárt piacot hoz létre, amelyben a piaci szereplők garantálják, hogy elfogadják fizetőeszközként az e célra létrehozott pénzeszközt, míg a vevők ezen pénzeszközt csak ezen „piacon” tudják elkölteni. A zárt rendszer meghatározhatja, hogy erre a piacra milyen áruk és szolgáltatások kerülhessenek be. Mivel a rendszer célja a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, alapvető hogy e piac ezen áruk és szolgáltatások elterjedését szolgálják, ezen pénzeszköz révén létrejövő, a termékek és szolgáltatások keresletlénkítésén keresztül. A jelenlegi tervezet erre vonatkozóan konkrét javaslatot nem tartalmaz, mind a fenntarthatósági kritériumrendszernek megfelelő széles spektrumú termékek és szolgáltatások piacát, mind a kizárólag fosszilis energiahordozó csökkentést biztosító termékek és szolgáltatások piacát elfogadhatónak tartja.

5) A kvóta-pénz természete

A kvóta-pénz elképzelhető pénzhelyettesítőként és önálló devizaként is. A kvóta-pénz pénzhelyettesítőként való bevezethetőségét garantálja a forint fedezte, míg önálló devizaként való bevezetéséhez többek között a nemzeti banki törvény módosítására lenne szükség. A két lehetőség közötti különbség a gazdaság számára rendelkezésre bocsátható pénz mennyiségében van, pénzhelyettesítőként, annyi kvótapénz képződik, mint amennyit megtakarított felhasználási jogot megvásárolnak a túlhasználók.

A kvótapénz nulla kamatozású ún. szabadpénzként funkcionálna, amelynek a forgását ebben az esetben nem a negatív kamat, hanem az energiamegtakarítási kényszer, másrészt a szociálisan rászorulóknak jóléti szükségletei biztosítanák. A megtakarításokhoz beruházásokra van szükség, míg a szegényebb, takarékosabb létformát választók energiamegtakarításaikat szükségleteik kielégítésére fordíthatják a környezettudatos termékek és szolgáltatások zárt piacán. A nulla kamatozású pénz előnye, hogy kiküszöböli a beruházásokat terhelő magas hitelkamatokat, és elkerülhetővé teszi a pénzzel történő spekulációt.

6) Visszatérülő alap létrehozásának indoklása

Az energiatakarékosság, a fosszilis tüzelőanyagok kiváltása megújuló energiaforrásokkal költséges, s jelentős anyagi forrásokat igényel. Jelenleg, a beruházások megtérülése hosszú távú, a szokásos banki finanszírozás alapján nem működtethető. **A finanszírozás érdekében un. visszatérülő alapot lenne szükséges létrehozni.** Az alap kvóta-pénz formában kamatmentes kölcsönt ad azoknak, akik energiatakarékosságba, vagy alternatív technikákba ruháznának be. Az alapot igénybe vevők energiamegtakarítási jogaikkal, azaz kvótákkal fizetik vissza a beruházás teljes összegét. Ezáltal az alap induló tétele teljes mértékben visszatérül.

Az alap lényege, hogy az teljes összegű, azaz **önrészt nem igénylő**, de visszatérítendő támogatást nyújt. Mivel nulla kamatozású pénzként működik a kvóta, így kamatok nem terhelik. A visszafizetés az energia-megtakarításokból biztosítható.

A visszatérülő alap több forrásból is létrejöhet, de állami részvételt bizonyára feltételez. Az alap egyik forrása maga a kvóta rendszer lehet.

- a) a fogyasztók által a kvótakezelőtől vagy a kvótakezelőn keresztül vásárolt kvótákból befolyó összeg,
- b) pénzkibocsátás révén,
- c) közösségi források bevonásával

Nem ETS szektorból származó ÜHG megtakarítás eladásából, amit a mindenkire kiterjedő input oldali szabályozás garantál

A kvóta-rendszer gazdaságélénkítő szerepe jelentős. Ennek lényege, hogy a piac keresleti oldalát bővíti (a kvóták révén), s nem pusztán a kínálati oldalnak nyújt támogatást (a visszatérülő alapból) keresletbővítés nélkül. A normatív alapú finanszírozás bevezetésével biztosítható lenne, hogy a piac szereplői ne tudjanak visszaélni a keresletbővüléssel, s az ne az árak növekedését hozza magával.

Az is bebizonyosodott már, hogy a gazdasági válságokat mindig technológiai váltás követte, hiszen csak így lehetett új kínálatot teremteni. Ezért is fontos, hogy a kvóta eszközzel kikényszerítsük, a visszatérülő alap bevezetésével pedig lehetővé tegyük a termelés és fogyasztás egész rendszerének szerkezeti váltását.

2009. október
www.klimatorveny.hu